

איש לרעהו

לקט אמרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
מגדולי ישראל,
על מדות טובות
שפביאות
לאהבת הזולת,
הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
© אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל

רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש כג תמוז תשס"ח שבת - ירושלים 7:05 תל-אביב 7:20 חיפה 7:13 מוצ"ש - ירושלים 8:20 תל-אביב 8:23 חיפה 8:24

פרשת מטות

קבלת תוכחה

לקבל באהבה וברצון דברי תוכחה ומוסר!

נלמד מפסוקי התוכחה שהוכיח משה רבינו את בני גד ובני ראובן, החל מהפסוק: "האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה? (פרק לב"ו) והתשובה שהשיבו: "גדרות צאן נבנה... ואנחנו נחלץ חושים" (פרק לב"ט, יז)

ולכאורה, אם מלכתחילה כך היתה דעתם של בני גד ובני ראובן, לעבור את הירדן ולהחלץ למלחמה, היה עליהם לומר זאת מיד כאשר התחיל משה רבינו להטיף להם דברי תוכחתו [ולהסיר מהם חשד], ולא להמתין עד אשר יסיים את תוכחתו הגדולה והחריפה. אלא מכאן, שהיה חבל להם להפסיק את תוכחת המוסר של משה, שכן היו הם מאלה האוהבים לשמוע את התוכחות, כפי שאמר רבי בגמרא (תמיד כח): איזה הוא דרך שיבור לו האדם? יאהב את התוכחות, שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם. טובה וברכה באין לעולם ורעה מסתלקת מן העולם.

מהפסוקים בתחילת פרשתנו לומד כ"ק האדמו"ר גאב"ד אונגוואר, הגאון רבי מנשה קליין שליט"א, בדרך דרש ורמז, מהי הדרך ומהו התנאי שתתקבל תוכחתו של המוכיח על לב השומעים:

נאמר בפסוק: "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר ציוה ה' איש כי ידור נדר לה'... ככל היוצא מפיו יעשה". מזהיר בזה את ראשי המטות שבבואם להוכיח את בני ישראל ולהורות להם על "הדבר אשר ציוה ה'", צריכים הם לקיים קודם כל בעצמם "ככל היוצא מפיו יעשה". - שיעשו בעצמם היוצא מפייהם - שיהיו בבחינת "נאה דורש ונאה מקיים ו"קשוט עצמך תחילה" רק כך יצליחו דבריהם לעשות פירות ולהתקבל בלב השומעים ד"דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב".

עוד מוסיף גאב"ד אונגוואר לבאר, שבא הכתוב להזהיר את ראשי המטות לבני ישראל, שלא יתייאשו ח"ו מלהוכיח את בני ישראל ולהדריכם, בראותם דור פרוץ בנדרים ובשבועות ועוברים על שבועה שהשביעו אותם בהר סיני וכן על שבועה שהשביעוהו קודם יצירת הולד: תהי' צדיק ואל תהיה רשע", ויאמרו: אם להקב"ה לא שומעים ועוברים על שבועתו, בודאי לא ישמעו לנו.

על כן בא הכתוב לצוות ולהגיד ולהורות לבני ישראל דבר ה' "זה הדבר אשר ציוה ה' ד"דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללבם, וממילא יקוים עי"ז "ככל היוצא מפיו יעשה" דכיון שנשבע להיות צדיק יקיים השבועה.

אוהב את התוכחות

עד כמה אוהבים גדולי ישראל את התוכחות, ואף שהמוכיח הוא אדם פשוט, ואף כשהתוכחה כשלעצמה אינה צודקת, למרות כל אלו מקבל פוסק הדור הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל את התוכחה שהוכיחוהו כפי שנוכח במעשה שלפנינו ובמכתב המאלף שבא בעקבותיו:

פעם הביע אדם את תוכחתו בפני רבי משה פיינשטיין (בעל האגרות משה) ושאלו מדוע נוסע הוא לישיבתו עם ה"קאר" [=מכוננית] ביום שישי אחר זמן הדלקת נרות (קודם קבלת שבת) שלדעתו אסור לנסוע בשעה כזו, כי אנשים שרואים יבואו עי"כ לזלזל בשבת קודש... (נציין שרבי משה היה אז קרוב לגיל שמונים ונסע נסיעה בת שתי דקות מביתו לישיבה).

וזה אשר השיב לו רבי משה באגרתו (והדברים מדברים בעד עצמם): "נהנתי מאוד אשר מע"כ נדרז לקיים מצות תוכחה לפי דעתו, ותשואות חן חן למע"כ וח"ו לי להקפיד בזה. ואי"ה בלא נדר לא אסע עוד משעת הדלקת נרות בקאר אף שאין בזה שמץ איסור אף לא משום מראית העין. כי ידע ידידי..."

"אבל מכל מקום כיון שמע"כ כותב שיש ח"ו קלקול לאיזה נשים ואנשים שידמו שיש בזה זלזול לשבת קודש, אראה בלא נדר שלא ליסוע עוד בקאר משעת הדלקת הנרות".

"ידידו המברכו בזכות מצות התוכחה שקיים לכבוד השי"ת ולכבוד השבת קדש לשפע ברכה שבא עי" קיום שמירת השבת ולסוכת השלום".
אגרות משה ח"א סימן צו

העלון השבוע מוקדש לעילוי נשמת

הרב ר' בן ציון בן הרב שלמה זלמן סורוצקין זצ"ל

במלאת השלושים לפטירתו

ת. נ. צ. ב. ה.

להשמר בכל דיבור שיהיה בו רק תועלת וברכה לו ולזולתו, ולא נזק ח"ו!

נלמד, בדרך דרש ורמז, מהפסוק: "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה" (פרק ל"ג)

ומובא בשם האריז"ל (ליקוטי תורה - פר' עקב) **לבאר: "לא יחל דברו"** - לא יעשה דיבורו חולין וזול, אלא ייקר כל דיבור היוצא מפיו. שכן כל דיבור פועל גדולות ונצורות בעולמות עליונים לטוב או למוטב. אם דיבוריו טובים וטהורים משפיע רוחניות וקדושה. בורא בהם סגורים. ואם ח"ו דיבוריו רעים ואסורים, פועל בסט"א ח"ו. נברא מהם מלאך רע ומשחית המקטרג עליו תמיד. זהו שנאמר: "ככל היוצא מפיו" - למטה "יעשה" למעלה.

ידועה אמרת חז"ל (בגמרא ברכות יט. וכתובות ח:): "לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן" ולומדים זאת מהפסוק (ישעיה א"י) "לולי ה' צבאות הותיר לנו שריד כמעט כסודם היינו לעמורה דמינו" [כלומר: אילו לא רחמי ה' עלינו כמעט שהיינו כסודם ועמורה שנאבדו לגמרי]. ומיד ממשיך הפסוק: "שמעו דבר ה' קציני סדום האזינו תורת אלוקיני עם עמורה" ואחריו מגיעה נבואת החורבן והעונש. נמצא שבהזכרת הנביא את סדום ועמורה נתעוררה מדת הדין עליהם כמי שמעשיהם כאנשי סדום ועמורה.

בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תח) כתב: "לפי הנראה מן הכתוב והסכמת חכמי התורה... יש סגולות או דברים נעלם ים שלא נתבארה לנו עתה סיבתם, והיא שאמרו (מו"ק יח.) "ברית כרותה לשפתים", ואמרו כתובות סב: הוה "כשגגה היוצאת מלפני השליט, ונח נפשיה דיהודה" וזו היא המניעה בקללה והחפץ (וההפך) בברכות. ואמרו אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך ואם נמשך בזה אחר הטבע מה תזיק הקללה ומה תועיל הברכה, יקללו המה וה' יברך... ואמרו (ברכות יט.) אל יפתח אדם פיו לשטן וכו'. וגם חכמי הפילוסופים אינם יכולים ליתן טעם לסגולות הנגלות לעין כל בעשבים ובאבנים כאבן השואבת הברזל והברזל ישוטט על פני המים ולא ינוח עד שיהו פניו אל פני הסדן, היש מגיד טעם בזה בכל חכמיהם"...

כתב רבי יהודה החסיד ז"ל בספר חסידים (סימן תקמב): "לא יוציא אדם דבר מפיו, אלא אם כן יודע שרצון הבורא בדבר, ואז 'ותגזר אומר ויקם לך'."

ומבאר כ"ק אדמו"ר מאוז'רוב רבי משה יחיאל הלוי אפשטיי ין צ"ל (בספרו באר משה) משום שבכח שמירת הדיבור זוכה להיות בעלים עליו, עד שכל דיבור שיוצא מפיו מתקיים, וזה ענין תורה שבעל פה. לא אומרים "תורה שבפה" אלא "שבעל פה" לרמז על כך שלומד התורה חייב להיות אחראי ואדון לפיו, שלא יהיה מופקר, ואז זוכה למעלת תורה שבע"פ.

על כן צריך החכם זהירות יתירה בדיבורים שיוצאים מפיו, שכל דבר היוצא מפיו אפילו שלא בכונה, מתקיים. וכפי שאמרו בגמרא (כתובות כג.) "הוה כשגגה שיוצאת מלפני השליט" ונשבו בנותיו דמר שמואל עיי"ש. אף שבדאי לא התכוון חלילה לקללה, ובכל זאת כיון שיצא מפיו, אירע שנשבו.

ומכאן נבין - כתב אדמו"ר מאוז'רוב - מה שאמרו חז"ל (כתובת עד:): "חכם עוקר הנדר מעיקרו". והיינו, מכיון שכל מעלת הנדר נובעת מחשיבות הדיבור שהרי "ככל היוצא מפיו יעשה", לפיכך החכם ששפתותיו הם בשמירת הדעת ובזהירות הדיבור, יש בכוחו לעקור את הנדר מעיקרו ולבטלו.

ומכאן גם נובעת יכולתו של החכם לבטל את הגזירות מישראל. ולכן אמרו (בברא בתרא קטז.) כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. לפי שבכח החכם לכפר ולהמתיק הדין.

"ותגזר אומר ויקם..."

בעיירה רופשיץ התגוררה משפחה ולה ילד משותק. יום אחד יעצו לבני המשפחה: "דרכו של הצדיק **רבי נפתלי צבי מרופשיץ** לעבור לבית מדרשו דרך גשר צר הנוטה על פני הנהר. הניחו את הילד המשותק על הגשר..."

עלה הרבי מרופשיץ על הגשר כשהוא שקוע בשרעפיו, והילד, כצפוי, חסם את דרכו. חשב הרבי לתומו שהילד השתטח שם להנאתו על כן דחקו ברגלו והורה לו "קום!" ויהי אך יצא הדיבור מפי הצדיק, מיד קם... הילד ופינה את המעבר! **באהלי צדיקים**

"הפה שאסר הוא הפה שהתיר"

סיפר הרב משה בוצ'קו (בנו של ראש ישיבת עץ חיים במונטרה, הגאון **רבי ירחמיאל אליהו זצ"ל**) על אמו שחלתה במחלה אנושה וכל הרופאים אחרי התייעצות ממושכת אמרו נואש. "רק נס יכול להציל את חייה!" - הודיעו לבעלה ראש הישיבה.

בדיוק בלילה גורלי זה הגיע לביקור בביתם, הרב מפוניבז' - הגאון **רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל**. ראש הישיבה שכל מחשבותיו היו קשורים כמובן במצב הנורא של אשתו החולה והיה שקוע כליל בתפלה לרפואתה, התלבט קשות: למרות הכל איך אפשר שלא להקביל פני הרב מפוניבז' ולכבדו כראוי? לבסוף החליט: "כבוד התורה עדיף!" הוא התפנה מכל דאגותיו וחלק לו כבוד מלכים, אף הפציר בו להרצות מיד שיעור בהלכה לפני התלמידים, בהיכל הישיבה..."

באותה עת למדו בישיבה מסכת כתובות. ללא שהיות פתח הרב מפוניבז' והשמיע שיעור למדני מקיף בסוגיית "הפה שאסר הוא הפה שהתיר". בסופו של השיעור המרתק, נשא הרב מפוניבז' את עיניו לשמים, פרש כפיו בתחינה, ויאמר: "רבונו של עולם, אני כהן... ובתוך החבורה הקדושה בישיבה למדנו עכשיו בסוגיא של "הפה שאסר הוא הפה שהתיר" אנו מבקשים ממך שתקיים גם כן כביכול את ההלכה הזאת, ותתיר את האשה הצדקת רבקה בת ר' נפתלי מאסירי חוליה!"

ויהי למחרת בבוקר, כאשר באו הרופאים לבדוק את מצבה של האשה, השתוממו מאוד לראות שהוטב פתאום מצבה עד לבלי הכר. החום שקדח בגופה ירד לגמרי. והיא מגלה סימני התאוששות, ומראה פניה כאילו הבריאה כבר לחלוטין. "נס רפואי" - אמרו בהתפעלות - "אינן לנו כל הסבר מה קרה כאן"!

"אולם אנחנו" - מסיים הבן את סיפורו - "כל בני המשפחה והתלמידים בישיבה, ידעו היטב את ההסבר על מה שהתרחש כאן: "הפה שאסר הוא הפה שהתיר"!"

הרב מפוניבז'

"ככל היוצא מפיו - יעשה..."

סיפר הגאון מטשעבין - **רבי דב בעריש וייזנפלד זצ"ל**: רבינו הש"ך זצ"ל הגיע פעם לקאליש ודרש דרשה בבית המדרש. רבינו ה"מגן אברהם" נכח בעת הדרשה. לאחר הדרשה הלך המגן אברהם לאכסניית הש"ך ופלפל עם הש"ך בחריפות ובבקיאיות בכל מכמני הש"ס והיו הדברים מאירים ושמחים כנתינתן מסיני.

והנה באמצע התלהטות שיחתם התורנית, באו אנשי הבית בבהלה והודיעו לש"ך שיש חולה מסוכן בעליית הבית הנוטה למות ברגעים הקרובים, ומכיון שהש"ך כהן, עליו לצאת מיד מהבית (שלא להטמא למת)

הש"ך שהיה באמצע ריתחת לימודו, הפשיל את שרוולו ונתן בכל עוז דפיקה על השולחן ואמר: "איך הייסט ווארטן!" [=אני מצווה להמתין!]

לתדהמת הנוכחים נתקיים לעיניהם "ככל היוצא מפיו יעשה!" שיחת הש"ך עם המג"א נמשכה. והחולה הוסיף לחיות... משיימו לדבר, ויהי אך יצא הש"ך מפתח הבית נפטר החולה בעליה, **בצילו חמדתי**

להיות נאמן בדיבורו ולקיים הבטחות שהוציא בשפתיו [אף שלא בתורת נדר]!

נלמד מהפסוק: "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה" (פרק ל"ג)

וכתב השל"ה הק': לכאורה "ככל היוצא מפיו יעשה" מיותר [אחר שכבר כתב "לא יחל"]?! אלא מכאן תוכחת מוסר לאדם שיהיה נאמן בדיבורו וישמור מוצא שפתיו אף שלא היה בדרך נדר ולא היה מחוייב בדברים. כענין שאמר משה רבינו לבני גד וראובן "והיוצא מפיכם תעשו". ופירש רש"י, שקיבלתם לעבור למלחמה עד כיבוש וחילוק.

מדוע מתחייבים אנו בנדרים וכי כל החובות המוטלות עלינו אנו מקיימין במילואן?!

דוד המלך ע"ה אומר במזמוריו "מה אשיב לה' כל תגמולוהי עליי? וממשיך: "נדרי לה' אשלם..." ותמה המגיד מלובלין: הרי ידוע לנו שאין באפשרותנו לשלם לה' כל תגמוליו עלינו. אם כן, מדוע מקבלים אנו על עצמינו לשלם נדרים, וכי את החובות המוטלות עלינו אנו ממלאים? כלום מקיימין אנו במילואן את כל המצוות?!

אלא ממשיך המגיד את הענין לאב שבנו חזר מן הדרך. שאל אותו אביו: "מתי תשלם לי את חובך?" צחק הבן והביע פליאתו: "מיהו הבן שיכול לשלם לאביו את כל תגמוליו? מי יכול לשלם אף קצת מן הקצת מכל טובותיו? והואיל ואין אפשרות תשלום, לכן אין אב בכל העולם כולו התובע מבנו לשלם לו בעבור הטובות שעשה לבנו!

הקפיד האב והשיב לבנו: "הוי סכל! האם איני יודע זאת, שאין בידך לשלם לי על כל טובותי. כלום תחשוב שאני תובע ממך דבר שאינך יכול לעשות? לא התכוונתי אלא לדבר אחד: לפני צאתך לדרך, הבטחת, שתביא לי קנקן יין ישן, את זאת הבטחת לי בעצמך, מיוזמתך! מדוע לא תקיים את הבטחתך זו?!

הוא שאמר דוד המלך ע"ה: אמת שאיני יכול לשלם אף מקצת מן המקצת מכל טובות ה' עלי, אבל לכל הפחות אוכל לשלם את נדרי, לקיים את אשר הבטחתי מעצמי ומיוזמתי! (עפ"י שערי ארמון)

מדוע יכול הבעל להפר נדרי אשתו הרי שניהם שווים בחובת קיום היוצא מפייהם?!

מצאנו בספר תורת יעקב (להגרי"ח סופר שליט"א) שהביא את דברי השל"ה הק' שהם בבחינת "מדרש פליאה" וכך כתב: "ורמז נפלא, באיש הזכרו שני ענינים, "לאסור איסר" (=לא תעשה), "ככל היוצא מפיו יעשה" (=עשה), ובאשה לא נזכר רק "אשר אסרה על נפשה יקום" (=לא תעשה) ולא הזכיר עשיה, כי כל איסורין שבתורה האשה שוה לאיש זולת במצות עשה שהזמן גרמא". עכ"ל השל"ה.

וצריך להבין כוונת השל"ה, הרי גם באשה שייך עשיה שהרי גם היא חייבת, כמו האיש, במצוות עשה שלא הזמן גרמא? זאת ועוד: מה שייכות כלל יש בין ענין הנדרים לענין המצוות, הרי לענין חיוב קיום הנדר "ככל היוצא מפיו יעשה" אין חילוק בין איש לאשה, וכפי שכתב החינוך (מצוה תקע"ה) "שנצטוונו לקיים כל מה שנחייב עצמינו בדיבור וכו' והוא אומר "ככל היוצא מפיו יעשה" ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות". ומה שייכות לרמז בפרשת נדרים את ענין הפטור לנשים ממצוות עשה שהזמן גרמא?!

ושמא התכוון השל"ה בדבריו לביאור הבא: לכאורה תמוה, אם ציווי התורה "ככל היוצא מפיו יעשה" חל על האשה כמו על האיש, מדוע סייגה התורה מראש את תוקף נדרי האשה ואיפשרה לאב, או לבעל להפר נדרי האשה מצד "על דעת בעלה נודרת", מה שלא ניתן לאשה כלפי הבעל? מהו "טעמא דקרא" במצוה זו לחלק בין כח דיבור האיש לכח דיבור האשה?

אלא כך ביאורן של דברים: כידוע, פטרה התורה את האשה ממצוות עשה שהזמן גרמא. ויש להבין מדוע? וכי מצוות אלו פחות חמורות, חלילה, מצוות עשה אחרות שלא הזמן גרמן? וכתבו התוס' רי"ד, הריטב"א והאבודרהם הטעם: "משום שהנשים אין הזמן מסור בידן וברשותן, כי משועבדות הן לבעל, וא"כ אי אפשר לחייבן במצוה שהזמן גרמא, כי אולי באותה שעה פקודת בעלה עליה"

מעתה נראה שזה גם הטעם לחלק בין האיש לאשה בענין הנדרים, דכיון שהאשה משועבדת לבעל, הגבילו מראש את כח נדרה שלא יהא על חשבון הבעל [וכמו שמתעם זה פטרוה מכיבוד אב ואם] ולכן יכול להפר היוצא מפייה, ורמז זאת הכתוב בכך שלא נאמר עשיה אצל האשה, וכביאור השל"ה ש"כל איסורין שבתורה האשה שוה לאיש זולת במצות עשה שהזמן גרמא. בנקודה זו אכן מתבטא הקשר בין מצוות עשה שהזמן גרמא לנדרי האשה. וא"ש.

"כבר נתחייבתי"...

פעם ניגש גבאי צדקה אל הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל וביקש ממנו תרומה למען מטרה מסויימת. חיפש רבי איסר זלמן בכיסו, נתן לגבאי הצדקה את הכסף שמצא והוסיף לציין: "זה כל מה שיש לי כרגע בכיסי".

לאחר זמן-מה ניגש רבי איסר זלמן לביתו של הגבאי ודפק על הדלת. משפתח הגבאי נדהם לראות לפניו את רבי איסר זלמן בכבודו ובעצמו.

אמר לו רבי איסר זלמן: כאשר נתתי לך קודם את תרומתי ציינתי בפניך שאין בכיסי יותר. אולם לאחר מכן מצאתי בכיס פרוטה נוספת והייתי חייב כעת לתת את הפרוטה הזו לאותה מטרה.

בדרך עץ החיים

"היוצא מפיו יעשה"

כשלושה חודשים לפני הסתלקותו של הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל לביל צום "תשעה באב" תשנ"א שחל במוצאי שבת, נזקק אז לתרופות עקב מצב בריאותו הרופף, אך הוא לא הכניס מאומה לפיו בטרם יבדיל על הכוס. קראו, אפוא, לילד קטן מן השכנים שיקשיב לברכת רבי יהודה צדקה וישתה את היין.

אחר ששתה הילד את היין אמרה לו הרבנית: "בא ילד, ואתן לך ממתק כלשהו..." התערב רבי יהודה צדקה ואמר: "לא עכשיו, מוטב שתבוא לקבלו במוצאי התענית..."

למחרת בערב, כאשר יצאו הכוכבים ונשלם הצום, וכבר התפללו ערבית וברכו "קידוש לבנה". מיד שאל רבי יהודה צדקה את האנשים סביבו היכן הוא הילד ששתה אמש את היין בהבדלה, כי ברצונו לתת לו את הממתק שהבטיח לו. נענה אבי הילד ואמר: "אין צורך בכך".

אולם רבי יהודה צדקה לא הסכים עמו, ועמד על כך שהילד יבוא מיד לביתו, ויקבל את הממתק. הרי נאמר בתורה "ככל היוצא מפיו יעשה". ו"מוצא שפתך תשמור" - קרא בהתרגשות - "ובמיוחד כאשר ההבטחה היא לילד קטן..."

וזאת ליהודה

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

חלום בהקיץ

באותו יום הוא החליט להירתם למשימה. מצד אחד הוא המשיך לחפש הכנסות צדדיות, ויחד עם זאת החליט שלא לבזבז כסף על דברים זוטרים. מעתה היו "כל ההכנסות קודש" למימוש החלום.

אם בתחילת הדרך סבר אריה שהחלום יתממש בתוך זמן מסוים, באה המציאות וטפחה על פניו. לא פחות מאשר שנה שלימה נדרשה לו כדי להגיע לסכום הגדול.

* * *

קורא יקר!

אנו נסחפים אחרי החלום של אריה ושוכחים לרגע את מצבה הכלכלי של אמו: אלמנה שניצבת לבדה ונלחמת באוברדראפט.

"כנראה שאצטרך לקחת הלוואה" נשמעה האלמנה מספרת לשכנתה. הכול התחיל עם הבעיה שהתגלתה בגג הבניין. בעיה שהוצאות תיקונה היו אמורות ליפול עליה. היא תמיד השתדלה שלא להיכנס להלוואה שמסלול היציאה ממנו אינו ברור מראש. אך במקרה הזה הבינה שככל הנראה כלו כל הקיצין.

"כנראה שאצטרך לקחת הלוואה" אמרה - והמילה האחרונה נשמעה כיוצאת מפי מי שחברת גבייה כבר רצה אחריו ברחובות.

באותה שעה עזב אריה את הבית מתוך ידיעה שלכאן הוא חוזר רק עם האופניים החדשות. סכום הכסף הגדול היה טמון עמוק בכיסו, בשטרות של מזומנים. אבל רק דבר אחד עיכב אותו בדרכו; המשפט שאמא נשמעה אומרת לשכנה.

--- "כנראה שאצטרך לקחת הלוואה"

* * *

"כשהבאתי לה את הכסף" משחזר אריה בהתרגשות "היא הסתכלה עלי בעיניים של 'לא מאמינה'. דבר ראשון היא שאלה מאיפה יש לך כל כך הרבה כסף? ואחר כך שאלה במלא הכנות: אריה; אתה בטוח שאתה רוצה לתת לי את הכסף?"

- "כן!!!"

"ידעתי שאמא לעולם לא תבקש ממני כסף, אבל גם ידעתי כמה היא שמחה לקבל את הכסף. הפנים של אמא זרחו. החדר האיר בכזה אור - יותר מהאופניים הכי נוצצות בעולם!" מבחינה טכנית החלום של אריה לא התממש, אך מבחינה פנימית-אמיתית התממש אצלו דבר הרבה יותר מפעם מאשר חלום האופניים - חלום בהקיץ!

השבוע הגיע אלינו סיפור חדש, עם ניחוח ישן-נושן. סיפור שהגיבור שלו מזכיר את גיבורי הסיפור היהודי לדורותיהם.

* * *

"הייתי יתום מאבא מגיל צעיר" מספר אריה (שם בדוי). אין צורך להאריך בתיאורים אודות חיי היתמות - הלא הם כתובים על פרסומי ארגוני הצדקה למיניהם חדשות לבקרים.

אמו של אריה גידלה אותו, ובעיקר חינכה ועיצבה אותו. לאור התנאים היא נאלצה להכניס את עצמה לנעליים הגדולות של אבא עליו השלום, ולשמש כאבא ואמא יחדיו. ואין ספק; היא עמדה במשימה הכפולה בהצלחה.

"אמא החדירה בי חוש חזק לדעת להבחין בין טוב לרע, וזו תכונה שמלווה ומשרתת אותי במשך כל ימי חיי". כבר בגיל צעיר נועדו לו ולאחיו תפקידים מגוונים בבית, מטלות ואתגרים שאימנו אותם בלקיחת אחריות אישית על הנעשה. כדי לפרנס את המשפחה עבדה אמו קשה בניהול חנות, מה שהכריח את הילדים ללמוד להסתדר לבד מכיוון שזמנה לא היה תמיד פנוי.

האווירה בבית הייתה מורכבת מתמהיל של חירות ושחרור, לצד הצבת גבולות חזקים. כאשר ילד נהג שלא כראוי, הוא למד על כך לא פעם באמצעות סטירה שנחתה עליו. הסטירה לא הייתה גסה - אבל עדיין סטירה!

* * *

כתוצאה ממצבו השונה, החל אריה לחפש להרוויח כסף כבר מגיל צעיר. למרות קשיי הפרנסה הקפידה אמו שסגנון הבית לא יהיה קבצני, גם אם למעשה היה חסר כסף. מצד שני ידעו הילדים שאמא לא הולכת לממן להם בזבזים או חלומות מיותרים.

"בזמני הפנוי הייתי מטפל בגינות של השכנים שלנו, ואפילו מנקה חדרי מדרגות. עבדתי תמיד קשה ובמסירות והשכנים נתנו בי אמון. לפעמים גם הייתי עוזר לחלק את העיתונים 'המודיע' ו'יתד נאמן'. אמא אמרה לי שמה שאני מרוויח יהיה שלי, וזה נתן לי חשק להרוויח כסף כדי שיהיו לי 'דמי כיס' - אותם אמא לא יכלה תמיד לתת לי".

* * *

כאשר הבחין אריה באחד הימים בזוג אופניים מסוים בחנות, הוא הרגיש שבדיוק על זה הוא חלם - בבחינת "כזה ראה וקדש". אבל החלום הזה היה יקר. לא ניתן היה לממש אותו באמצעות סכומים קטנים שמרוויחים פה ושם.